

MINDERWAARDIGHEIDSCOMPLEX.

Wat is eigenlijk een minderwaardigheidscomplex? Het gevoel, dat je minder bent op enigerlei gebied dan een ander; en dan moet er nog bij komen, dat je dat minder-zijn dan een ander als iets pijnlijks ondervindt.

Nu is de doorsnee-mens tegenwoordig wel in staat om allerhand minderwaardigheidscomplexen te krijgen. Men leeft in een maatschappij, die een behoorlijk grote prestatie verlangt, wil men in die maatschappij nog iets kunnen betekenen. Men heeft een verkeer, dat te vlug is. Er staan grote en zware machines ter beschikking van de mens. Het leven heeft tempo. Kortom, men moet heel wat kunnen presteren, wil men als doorsnee-mens kunnen worden geaccepteerd door de huidige maatschappij. Iedereen doet, alsof hij dat allemaal inderdaad accepteren en aanvaarden kan. Maar in feite is hij lang niet van zijn eigen zekerheid overtuigd. De voorbeelden liggen te over, met hun nadelige gevolgen.

Zo merken wij b.v., dat menige chauffeur in het verkeer niet zeker is van zichzelf. Heeft hij nu een minderwaardigheidscomplex, dan zal hij zeer onzeker chaufferen en in vele gevallen risico's gaan nemen. Hij wil zichzelf bewijzen, dat hij toch wel rijden kan, ontdekt met onsteltenis, hoe gevaarlijk zijn rijden is geweest en i.p.v. voorzichtiger te worden, zal hij een volgende keer nog meer gewaagde toeren uithalen, nog sneller rijden, om zichzelf toch maar te overtuigen, dat hij een goed chauffeur is.

Een ander voorbeeld: Op het ogenblik wordt in de wereld nog al eens de nadruk gelegd op het vrouwelijk schoon. Een meisje lijkt op geen enkele filmster. Ze mag zeer intelligent zijn, maar haar gezicht is.... nu ja....wat alledaags. Er zijn van die meisjes, die dat dan voelen als een soort minder-zijn. Ze benijden hun veel dommere, veel dwazere vriendinnen, omdat dezen een knap gezicht hebben met een paar mooie ogen, of een paar lippen, die nu niet direct lippenstift behoeven (al komt het er natuurlijk toch wel op). Dan komt zo'n meisje in contact met de andere sexe. Ofwel ze is schuw en terughoudend, ze durft zich niet te geven; ofwel - wat ook nog wel voorkomt - ze probeert door gedecideerd optreden indruk te maken. Waarop natuurlijk het mannelijk geslacht onmiddellijk zegt: "Met zo iets bazigs hebben wij niets op."

Een chef in een groot bedrijf. Hij voelt, dat de zaak hem eigenlijk over de kop loopt. Hij kan niet alles overzien. In plaats van afstand te doen van delen van zijn taak, wat bij een overtuiging van eigen bekwaamheid gemakkelijk gebeurt, tracht hij alles naar zich toe te trekken. Hij probeert alles gelijktijdig te overzien en zijn eigen tekorten daarin verhaalt hij dan op zijn employé's door bruusk op te treden, door buitengewoon veel te eisen en zeer vele, onredelijke verwijten te maken. Hij is dan echt het dictator-type. Dat diezelfde mens innerlijk onzeker is, begrijpt men meestal niet.

De politie-agent (ik haal maar voorbeelden aan), die zich eigenlijk maar voelt als een boertje van buiten, pas in de stad gekomen, zal juist ommetwille van dit gevoel "ik ben eigenlijk minder dan die mensen, waartussen ik toch de orde moet bewaren," veel gestrenger en daardoor ook veel minder diplomatiek optreden, dan eigenlijk gewenst is. De reacties van het publiek maken hem dan weer sneller bewust van zijn eigen onwaardigheid. En zo krijgen we dan excessen als politie-agenten, die slaan, waar het niet nodig is, die levensgevaarlijk inrijden op het publiek met paarden en motoren. U moet niet zeggen, dat dit niet gebeurt. U kunt het in de krant zo nu en dan wel lezen.

Ook exhibitionisme, dus groot-doen, zich aanstellen, zoals dat heet, komt heel vaak uit een minderwaardigheidscomplex voort. Dat is begrijpelijk. Stellen we b.v. de jongelieden. Ze voelen zich niet be-

kwaam om werkelijk iets te bereiken. De wereld heeft hun zoveel moeilijkheden in de weg gelegd, er is zo weinig uitzicht, het is allemaal zo'n rommel, dat om daar bovenuit te komen meer nodig is, dan ze in zichzelf aanwezig weten. Dan moet er een uitweg worden gezocht. Ze gaan zich anders kleden. (Denkt U aan het voorbeeld van de "teddy-boy." Ook een uiting van een minderwaardigheidscomplex, dat omslaat in exhibitionisme.) Ze gaan zich aanstellen op dansvloeren, woeste dansen opvoeren (denkt U aan de rock-'n'-roll rage). Ze gaan eigenaardige records slaan, of ze gaan vechten met elkaar, om toch vooral te laten zien, wat een flinke kerels ze zijn.

Er zijn zelfs mensen, die zich zo minderwaardig voelen tegenover de maatschappij, dat ze alleen door een ontkennen van die maatschappij voor zichzelf nog enig respect kunnen hebben. Het zijn dan vaak de jeugdmisdadigers (en ook wel ouderen), die er zich op beroemen, dat ze in de gevangenis hebben gezeten en dat ze al zo vaak zijn opgebracht. Want - zo menen ze - daarmee geven ze blijk van hun meerderwaardigheid.

Meisjes ook. Ze zouden ongetwijfeld als normale, prettige meisjes kunnen leven. Maar er zijn zoveel dingen, die hun eigenlijk niet bevalen. Ze willen hoog in aanzien staan. Vroeger kreeg je dan de z.g. tomboy. Het meisje, dat heel vaak probeerde moediger te zijn dan de jongens, juist om haar gevoel van als vrouw wat minder te betekenen af te schudden. In de moderne wereld neemt het een andere vorm aan. Men meent nu, dat de vrouw door vooral veel te geven - alles - voor zichzelf een zeker respect kan krijgen, zich begeerd weten.

Al die dingen komen voort uit het minderwaardigheidscomplex. En wanneer U zo mijn opsomming hoort, zult U zich wel gerealiseerd hebben, hoe sterk dit eigenlijk in de huidige maatschappij naar voren komt. Ik wil niet zeggen, dat het een specifieke ziekte van deze tijd is; maar ik meen toch wel te mogen stellen, dat juist in de moderne mens dit minderwaardigheidscomplex veel sterker en bewuster geuit is dan vroeger.

Dat is begrijpelijk. Want hoe komen we aan het minderwaardigheidscomplex? Over het algemeen door onszelf te vergelijken met niet-vergelijkbare waarden. Het dienstmeisje gaat zich vergelijken met een filmster of met de vrouw van de directeur. Een jongeman gaat zich vergelijken met een generaal, een coureur, een voetbalheld en vindt dan - zoals ook het meisje - in zichzelf tekorten. Iemand, die mooi is, gaat zich vergelijken met vrouwen, die arts worden, of advocaat. En wanneer ze dan daarvoor de kwaliteiten niet bezitten, voelen ze zich minderwaardig. Omgekeerd: vrouwen, die niet mooi zijn, maar verstandelijk heel veel in te brengen hebben, voelen zich vaak minderwaardig, omdat ze niet mooi zijn. In plaats van zich de moeite te getroosten zich eerst eens te realiseren, wat de goede eigenschappen en de werkelijke mogelijkheden zijn van de eigen persoonlijkheid, gaat men over het algemeen zich een doel stellen in de buitenwereld, dat - een eigenaardig verschijnsel, dat psychologisch waarschijnlijk verklaarbaar is - meestal een tegenstelling is van eigen wezen en persoonlijkheid. Ik kan me dat voorstellen. Want wat lijkt ons het mooiste: Dat, wat we niet hebben. Vandaar, dat het verstand de schoonheid en de schoonheid het verstand bewondert. Dat de intellectueel voor de krachtpatser voelt en de krachtpatser in zich eigenlijk diep verborgen een minderwaardigheidscomplex heeft tegenover alles, wat een wit boordje draagt. Op die manier kun je je leven natuurlijk wel erg onplezierig maken.

Er zijn mensen, die door één ervaring, dus door één keer a.h.w. geconfronteerd te worden met hun eigen gebreken, de hele wereld van zich werpen. Een arbeider in een fabriek is niet in staat het tempo van werken bij te houden. Hem wordt hier - zeer terecht - een verwijt van gemaakt. Niet alleen dat deze mens nooit meer in een fabriek wil werken, maar hij heeft bovendien een zekere wraakzucht en neemt zich

voor om elke fabriek, die hij te pakken kan krijgen door diefstal of op een andere manier te schaden. Dat komt meer voor dan U denkt.

Men heeft afgunst tegenover buitenlanders. Wij zijn maar Nederlanders en dat zijn Amerikanen. Wat uit Amerika komt is goed, wat we zelf kunnen, is niets waard. O, vergis U niet, die houding hebben we altijd gehad. En wat dat betreft bestaat ze ook tegenover de Duitsers, iets wat juist de haat tegen de Duitsers zeer zeker sterk in de hand heeft gewerkt. Dus zeggen wij: "Dat is een Amerikaan." Nu kun je dat op twee manieren doen. Je kunt proberen die Amerikaan te imiteren, met die Amerikaan te praten; kortom te laten zien, dat je als gelijke met die Amerikaan kunt omgaan. Je kunt het ook anders doen. Je kunt een wagen met Amerikaanse nummerborden vernielen. Je kunt proberen die mensen verkeerd te sturen. Je kunt proberen ze uit te buiten om dan stilletjes te gnuiven over je eigen sluwheid, die dan toch maar groter was dan die van die bewonderde Amerikaan.

Een tijdsverschijnsel? Misschien. Ik weet het niet zeker. Want we vinden minderwaardigheidscomplexen ook geopenbaard in het verleden. Wanneer U b.v. denkt aan George Sand, de schrijfster, die door haar geest en brilliant spel van woorden en werken inderdaad beroemd was, dan zien wij, dat zij zich in mannen-kleding gaat steken, dat zij zich van de omgeving gaat onderscheiden. Waarom? Voelt ze zich misschien niet in staat om een salon te houden à la Madame de Staël? Voelt ze zich niet in staat om als vrouw haar recht op de wereld te bewijzen? Een minderwaardigheidscomplex, vrienden.

En tegenwoordig ook. Heus, ik heb helemaal niets tegen moderne meisjes, die liever in een pantalon rondlopen dan in een rok. Een pantalon kan soms een zeer nuttige dracht zijn. Maar wanneer ze dit demonstratief gaan doen, waar het niet nodig is, lijkt het mij een poging om zich als vrouw op een gelijke voet te stellen met de man. En wanneer je daar pogingen toe gaat doen, dan erken je, dat je de mindere bent.

Nu kunnen we er natuurlijk over gaan praten, wat er te doen zou zijn tegen deze algemene ziekte. Ja, minder eisen stellen. Dat probeert men op het ogenblik. Op de scholen is men tegenwoordig heel wat voorzichtiger dan vroeger. Een leerling, die wat slechter is, wordt opgekweekt i.p.v. eenvoudig met wat ransel en harde woorden als de dwaas in de hoek te worden gezet. Maar kom je daar werkelijk verder mee?

De wereld geeft U op het ogenblik duizend en één mogelijkheden om te ontsnappen aan iets, dat U minder net vindt. Je bent geen "vullesman" meer maar gemeente-arbeider. En je pompt geen riolen uit, maar je bent rioler. En als je dan nog op die auto rijdt, ben je technisch rioler. Je bent niet meer de juffrouw van het kantoor, maar je bent de steno-typiste. En als er maar één typiste op het kantoor is, dan is typiste niet genoeg; dan moet je wel secretaresse heten.

Kijk eens, in dat namen geven, in dit goed praten van tekorten, schuilt uiteindelijk toch geen oplossing. Je kunt nu wel tegen de Nederlanders gaan vertellen: "Jullie zijn zo'n arbeidzaam en degelijk volk, jullie hebben dit, jullie hebben dat, grote voorouders, op het ogenblik grote vooruitgang," maar is dit wel realistisch? Dacht U werkelijk, dat iedereen dat zo maar slikte? Wel neen. Ze weten heel goed voor zichzelf, dat er op het ogenblik in Nederland gebreken zijn. En juist het beroep op het grote van vroeger en het goedpraten van de feilen, vergroot het minderwaardigheidscomplex.

Als iemand slecht kan leren, dan moet je tegen hem zeggen: "Hoor eens, je kunt niet leren. Dat en dat moet je er in pompen, coûte que coûte, en dan moet je maar zien, dat je een andere weg gaat volgen. Je bent te stom om naar de Mulo of de H.B.S., naar het Gymnasium of de Universiteit te gaan." Wie doet dat? Dus worden de mensen opgekweekt met de gedachte, dat de wereld hen hoog aanslaat en dat ze moeten beantwoorden aan die eis.

Men meent, dat de wereld eisen stelt, die vaak door die wereld niet eens gerealiseerd zijn. Wanneer men U behandelt als heer of als dame, dan voelt ge U genoopt om daaraan te beantwoorden volgens Uw eigen voorstelling. Als U nu eens geen heer of dame bent, maar U bent gewoon de juffrouw van drie-hoog-achter of de haven-arbeider, dan voelt U zich niet op Uw gemak. U haalt dwaasheden uit. U erkent ze bij Uzelve en U bent diep ongelukkig. Wanneer diezelfde mensen U rustig zouden bekijken als die juffrouw van drie-hoog-achter, als die haven-arbeider of die man, die eigenlijk op school niets geleerd heeft, dan zoudt U er veel beter voor staan. U zoudt geen stomiteiten uithalen en door Uw eigen ontwikkeling te gebruiken - al moge die dan verschillen van andere lagen der maatschappij - zoudt ge ongetwijfeld een gunstige indruk maken. Dat kunt U nu niet. U zoudt zich dan op Uw plaats voelen, U zoudt iets presteren. In het geval men te hoge eisen stelt, presteert U veel minder dan U zelfs zoudt kunnen. Dus...men zou in de eerste plaats de zachte lapjes eens een beetje moeten gaan weghalen. We zouden er voor moeten uitkomen.

In Nederland wordt b.v. langzaam maar zeker een groot gedeelte dwazen opgeleid, die nergens voor passen. Die niet passen voor industriële werkzaamheden; noch voor landbouw (waar ze eigenlijk zouden thuis horen, want landbouw is "te min"). De fabriek eist te veel en betaalt te weinig. En datgene, wat ze zouden willen zijn - kantoorarbeider, handelsreiziger, directeur of dominee misschien, kunnen ze toch niet bereiken. Zou het niet goed zijn om dat nu eens meteen te zeggen? Te zeggen: "Hoor eens, je past dáár niet voor, kerel. Maar dit kun je wel."

Men doet dit in beperkte mate. En dan nog heel voorzichtig. Een voorbeeld van een paedagogisch advies, dat werd gegeven op een bureau. "Ja, mevrouw, Uw zoontje zou natuurlijk eventueel de H.B.S. kunnen volgen. Maar wij geloven niet, dat het een studiehooft is. Als U nu eens probeerde (de jongen heeft technische aanleg) om hem een beroep te laten leren, waarbij hij veel kan chaufferen b.v. en waarbij niet al te veel gerekend of talen gesproken moet worden." Hadden ze het maar rechtuit gezegd. Hadden ze maar gezegd: "Hoor eens, mevrouw, U bent nu wel van goede stand, maar die zoon van U is alleen maar geschikt voor mecanicien. Die moet U naar een ambachtsschool sturen, en dan is hij wat waard in het leven." Mevrouw had gehoord, "dat het misschien wel zou kunnen" en zette natuurlijk toch door, dat zoonlief eerst een paar scholen moest aflopen. Resultaat? Een mens, die later ook als mecanicien niet meer op zijn plaats is. Een mens, die voortdurend met een minderwaardigheidscomplex loopt.

Een ander voorbeeld? Iemand heeft een gebrek. Iedereen ontziet hem ommementwille van dat gebrek. Langzaam maar zeker gaat iemand daarop rekenen. Maar gelijktijdig ervaart hij dit voortdurend als een vernedering, als een minderwaardig achten van zijn persoonlijkheid. Denkt U, dat zo'n mens nog normaal in de wereld kan staan? Hij heeft een minderwaardigheidscomplex. Aanvaard zo iemand precies, zoals hij is, ook al loopt hij mank, of heeft hij een bochel, of is er wat anders. Het is een doodgewoon mens. En hij kan hetzelfde presteren als U ....op zijn manier. Misschien zelfs meer. Er is helemaal geen reden om zo iemand meer te behoeden dan een ander. Kijk, ik geloof, dat daar het probleem eigenlijk al uit de doeken komt. Met zijn antwoord.

Het minderwaardigheidscomplex, dat op het ogenblik zo rijkelijk vertegenwoordigd is in alle lagen van de maatschappij, komt voort uit het feit, dat men overal in de maatschappij probeert om de mens in wat ten te leggen. Dat men hen van verantwoordelijkheden ontslaat en gelijktijdig probeert hun zoveel mogelijk rechten toe te kennen.

Daar ligt de fout. Niet weten, wat je kunt. Geen taak hebben, die voor jou een noodzaak wordt, brengt je in een verwarde toestand.

Daardoor ben je niet in staat in de maatschappij te beantwoorden aan de eisen, die die maatschappij stelt. Je krijgt dan een geheel verkeerde voorstelling van wat je eigenlijk zou dienen te zijn. En het resultaat? Dat je zakt als een baksteen, het hele leven door.

Er zijn gelukkig mensen - het zijn heus niet altijd de rijksten of de meest succesvollen - die geen minderwaardigheidscomplex hebben. Wanneer we b.v. in Pickwick meneer Micawber tegenkomen, dan vinden we daar het werkelijke type van de eeuwige optimist, maar ook van de man, die geen minderwaardigheidscomplex heeft. Hij is eigenlijk altijd goedsmoeds en hij heeft altijd vertrouwen, dat hij er nog wel uitkomt. En per slot van rekening we leven toch genoeglijk. Waar zouden we ons druk over maken? Wanneer diezelfde man zich een bepaalde taak had opgelegd, dan zou hij misschien erg succesvol zijn geworden. Hij heeft het leven zó aanvaard. Goed. Soit. Maar hij is niet de man, die zichzelf zit te beklagen, dat hij eigenlijk niet deugt.

Dan kunnen we - bij David Copperfield trouwens ook - het voorbeeld vinden van de man, die wel een minderwaardigheidscomplex heeft: Meneer Dick. De goedwillende zwakzinnige, die voortdurend verzoekschriften schrijft, waarin het hoofd van koning Karel I steeds verward raakt. Kijk, dat zijn natuurlijk wel grove voorbeelden en in de maatschappij zullen we hen zoveel niet zien. Maar het feit blijft. Als meneer Dick voor zichzelf had moeten zorgen, dan had meneer Dick geen tijd gehad om voortdurend in de war te raken met het hoofd van koning Karel I. En omdat hij daar geen mogelijkheid voor had, zou hij zich veel minder afhankelijk gevoeld hebben van zijn omgeving. En waarschijnlijk gezonder zijn geweest dan onder de te moederlijke zorgen van deze beide dames, die ook op hun resolute manier na het incident met de ezelskop hem in bescherming plachten te nemen.

Och, je kunt er zo veel over zeggen en zo weinig. Maar waar komt het op neer? Het minderwaardigheidscomplex is in deze tijd een veel voorkomend verschijnsel, omdat niemand de mensen er op wijst: "Dat ben je, niet meer en niet minder." Dat ieder de mensen tracht te confronteren met grotere mogelijkheden, met wat zij eventueel zouden kunnen bereiken. Maar als je tegen een soldaat zegt: "Je hebt de maarschalks-staf in je ransel," dan verwacht die soldaat, dat dat ding er op een gegeven dag ook uitkomt. En wanneer hem dat niet lukt, zal hij ook een minderwaardigheidscomplex kunnen krijgen, indien hij er maar genoeg over nadenkt. Begrijpt U? Het hele leven geeft de mensen te veel zorgen, te veel mooie voorbeelden... en te weinig zin voor realiteit.

En nu kom ik weer - ik hoop, dat U niet denkt, dat het een stokpaardje is - op de film terecht. Op de film zijn de vrouwen mooier, de mannen sluer, slechter of mannelijker. Je ziet daar helden, die zonder één haar van hun geplakte scheiding te doen verroeren, achtervolgens twee gangsterbenden knock-out slaan, van een brug springen om een schone maagd te redden en nog een heel jacht in beslag nemen. O, U neemt dat niet als realiteit, zegt U. Neen, maar U droomt, dat dat wel eens reëel zou kunnen zijn. U ziet films van buitengewoon knappe typisten, of kantoormeisjes, werkstertjes, die plotseling worden verheven tot de waardigheid van millionairsvrouw. Het geluk, dat je wenst, dat wordt je daar zo mooi voorgespiegeld. Zo simpel. Maar je kunt het niet bereiken. Dacht U, dat die dingen helemaal zonder invloed bleven? In Uw hart gelooft U, dat U het ook wel zoudt kunnen. En U verwacht dan ook, dat er wel eens iets in Uw leven zal gaan gebeuren, dat het nog wel eens verandert. En als het niet gebeurt? Zegt U dan: "Mijn gedachten zijn fout?" O neen. Een mens verloochent zijn denkbeelden maar heel zelden, vooral als ze over hemzelf gaan. Maar, mijne vrienden, zichzelf verloochent die mens wel. Dan gaat hij zeggen: "Je deugt niet, want je had dat moeten bereiken." Daar heeft U het hele probleem van het minderwaardigheidscomplex.

En psychologisch gezien? Zeer simpel. Wanneer omtrent eigen mogelijkheden en de eisen van de wereld een waanvoorstelling bestaat, kan deze bij gebrek aan eigen bekwaamheid een obsederende werking krijgen, waardoor zij neurotische verschijnselen in het leven roept, die uiteindelijk een agressieve levenshouding bepalen met gelijktijdig een innerlijk ongelukkig zijn en een volkomen onharmonisch bestaan. Voilà, dat is het. Heeft U er wat over te zeggen of te vragen?

x Het is toch niet waar, dat het altijd omslaat in agressiviteit? Het kan toch ook resulteren in het omgekeerde, dat iemand zich volkomen terugtrekt?

- Inderdaad. Ik zeg dus ook niet, dat het gebeurt, maar als mogelijkheid. Want het terugtrekken is in zekere zin ook agressief. Dat is n.l. een onmiddellijk verdedigende houding aannemen, ook wanneer het niet nodig is. Het is dus in alle gevallen een vijandig zijn tegenover de wereld, dat zult U met me eens zijn.

x En bang zijn als eerste factor?

- Neen. Ik geloof, dat we daar de fout maken. Wanneer we zeggen "bang zijn als eerste factor." Ja, wij zijn bang voor onszelf in verhouding tot de wereld. En wij zijn daarom vijandig tegenover de wereld. En dan kunnen we aanvallen of verdedigen, inderdaad. Maar het bang-zijn is datgeen, wat het eigenlijke complex doet ontstaan. De angst is dus oorzaak, maar ze is niet bepalend meer voor de uiting. Kunt U me volgen?

x Niet erg goed.

- Dan moeten we eens even kijken, hoe we U dat duidelijk maken. U heeft geen minderwaardigheidscomplex; daar beginnen we mee. Nu ontdekt U, dat U in de omgeving, waar U zich beweegt, niet past. Voorbeeld: een Jordaan-meisje, dat door een tweede professor Higgins wordt gemaakt tot een society-dame. U voelt zich daar niet thuis. U bent bang, dat U onzin zult uitslaan, dat U zich niet passend zult gedragen. Heeft U dan een minderwaardigheidscomplex? Welneen. U heeft op dat ogenblik nog slechts Uw eigen falen tegenover de maatschappij vastgesteld. Maar nu komt het ogenblik, dat U juist deze mogelijkheid "te falen tegenover die maatschappij, tegenover die omgeving" belangrijker acht dan iets anders. Dan krijgen we het minderwaardigheidscomplex. Dus dat komt voort uit de angst. En dat minderwaardigheidscomplex kan dan leiden tot een agressief negeren van alle gebruiken. Dus: hier ben ik en nou moet je mij maar nemen. Het kan ook leiden tot een zich volkomen in hooghartigheid terugtrekken en eigenlijk doen of je niemand de moeite waard vindt om met jou te converseren of met jou in contact te komen. De oorzaak is in beide gevallen hetzelfde. Maar die komt voort uit de innerlijke toestand, de psychische toestand, die als resultaat van angst en andere werkingen in U kan zijn ontstaan.

x Is bij die stakingen, die zo vaak hevig agressief zijn, ook niet vaak het gevoel van minderwaardigheid, dat men erg belangrijk wil zijn in het economisch bestel?

- Nou, bij sommigen wel, ja, maar niet bij allen, hoor. Niet in alle gevallen. Kijkt U eens, het gewelddadige van stakingen, dat ligt meestal in iets anders. Men staakt over het algemeen om rechten of bezit te verkrijgen. Dus om eigen eisen door te zetten. En nu komt er een ogenblik, dat men verlangt te werken en gelijktijdig niet kan werken, zonder zichzelf en eigen verlangens te verloochenen. Op dat ogenblik wordt men natuurlijk steeds meer geladen tegenover die andere gelukkigen, die wel mogen en kunnen werken, en gelijktijdig nog - o, hatelijkheid - Uw eigen streven doen mislukken. Daar vloeit het dan uit voort. Overigens kunnen

wij wel zeggen, dat stakingen op het oogenblik het product zijn van het minderwaardigheidsbesef, dat de arbeidersstand had rond de jaren 1900, 1920. Daardoor is zij zich zo aggressief gaan baseren. Het idee de mindere te zijn brengt die arbeiders er thans toe hun werkgevers niet te vertrouwen en zo eisen door te zetten, die niet meer redelijk zijn. Dat is nou wel weer een algemeen minderwaardigheidscomplex, waarbij dus een hele stand mede-werkt. Maar naarmate de zekerheid weer groter wordt bij de arbeider en zijn belangrijkheid meer wordt erkend, zal meer en meer deze drang, dit aggressief zijn tegenover de werkgever wegvallen. En dan krijgen we uiteindelijk dus de enkelingen, die meestal geen zuivere arbeiders zijn - U kunt dat b.v. heel aardig zien in de verschillende grote arbeidersbewegingen in de Verenigde Staten, waar de leiding vaak in handen is van z.g. punks, dus halve misdadigers; soms van advocaten of wel van agitators, maar zelden meer in handen van de arbeiders zelf. De arbeider zelf heeft er geen interesse meer in, maar een andere stand gebruikt nu a.h.w. weer de arbeidersstand, om zich te wreken op een maatschappij, die de belangrijkheid van deze persoon, zoals die aanvaard wilde worden, niet erkent heeft. En men is juist ook weer aggressief, omdat men in zichzelf weet, dat men niet gelijkwaardig is aan b.v. grote zakenlieden en staatslieden, ofschoon men handelt, alsof dit wel het geval ware. Dat is arbeiders-psychologie.

Uw plaats in het leven is belangrijk. En dan moet U één ding altijd onthouden: Wanneer U leeft in de wereld, hebt U te leven met de maatschappij. Maar het enige, dat werkelijk allereerst belangrijk is, dat is het eigen leven. Dat leven is samengesteld uit teleurstellingen, uit vreugden, uit meevallertjes, uit werk en vrije tijd. Het is dus een complex geheel. Op het oogenblik, dat we één van deze factoren voorop gaan stellen, zijn we ons evenwicht in het leven kwijt. Dan passen we niet meer in de maatschappij, waarin we nu eenmaal moeten bestaan. Bijvoorbeeld: Alleen maar op vrije tijd hopen, maakt het werk tot een zware last, maakt het werk zelve onbetrouwbaar en onevenwichtig en zal U als zodanig in de maatschappij voortdurend in strijd brengen met anderen. Een teleurstelling, die ge hebt ondergaan, blijven vasthouden als een verwijt tegen de hele wereld, zal het U onmogelijk maken andere ervaringen op te doen. Dus ge verzuurt eigenlijk zelf een groot gedeelte van Uw leven. Een ander voorbeeld: Door aan Uzelf eisen te stellen, waaraan ge niet kunt beantwoorden, (b.v. van Uzelf een hogere prestatie te vergen, dan ge werkelijk kunt leveren) brengt ge Uzelf in gevaar, zodra ge aan anderen deze hoogste prestatie als gemiddelde norm gaat opgeven. Want het gemiddelde, dat ge presteert, is bepalend voor de wijze, waarop de wereld U aanvaardt. Uw gemiddelde reactie tegenover de wereld, Uw gedrag tegenover de mensen - niet bij uitzondering, maar normaal - bepaalt, hoe die mensheid U aanvaardt. Baseer U niet op Uw hoogst mogelijke geestelijke bereiking, of op Uw laagst stoffelijk punt. Baseer U op dat, wat ge gemiddeld zijt en ga vandaar uit. Dan zult ge met die maatschappij één kunnen worden. En dan kunt ge vermijden, wat in deze tijd zo heel vaak gebeurt, dat ge tot vijand wordt van de maatschappij en toch gebonden zijt tot leven daarin, zodat ge voortdurend met Uzelf in strijd zijt, wanneer ge gewoon Uw eigen levensonderhoud moet verdienen, wanneer ge moet leven met andere mensen. De resultaten daarvan zijn treurig en kunnen o.a. tot zeer veel a-sociale houdingen en handelingen leiden. Het is beter dat te voorkomen.